

VABILO

**Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center
in
Društvo restavradorjev Slovenije**

vabita na mednarodno delavnico

RETUŠA NA STENSKIH POSLIKAVAH Metodološki pristopi, tehnike in materiali

Alberto Felici

*SABAP, Soprintendenza Archeologia Belle Arti e Paesaggio per la città metropolitana di Firenze
e per le province di Pistoia e Prato;*

SUPSI, University of Applied Sciences and Arts of Southern Switzerland;

[*alberto.felici.firenze@gmail.com*](mailto:alberto.felici.firenze@gmail.com)

**Delavnica bo potekala
od 31. 8. do 4. 9. 2020**

Delavnica bo razdeljena na teoretični in praktični sklop. Na praktičnem sklopu je prostora za 15 udeležencev. Teoretični sklop, ki bo najverjetneje potekal preko videokonference (obvestilo bo poslano dovolj zgodaj), je namenjen petdesetim udeležencem.

LOKACIJA

1. in 2. dan (31. 8. in 1. 9.): teoretični del - Restavratorski center, Poljanska cesta 40, 1000 Ljubljana
2. dan (popoldan) in 3., 4., 5. dan: praktični del v ateljeju ZVKDS RC ter na terenu v p. c. sv. Jošta, Šentjošt nad Horjulom

PRIJAVE IN KOTIZACIJA

Udeležba na teoretičnem delu (do 50 udeležencev):

za člane društva s plačano letno članarino kotizacija za prvi in drugi dan teoretičnega dela znaša 30 €, za študente 25 € in za nečlane 40 €.

Udeležba na teoretičnem in praktičnem delu (do 15 udeležencev):

za člane društva s plačano letno članarino kotizacija celotne delavnice znaša 100 €, za študente 70 € in za nečlane 120 €.

Obvezne so predhodne prijave (priloženi obrazec) na elektronski naslov tajnice društva DRS: info@slodrs.si

Rok prijave je 21. 8. 2020. Prijave zbiramo do zapolnitve prostih mest.

Plačilo kotizacije za celotno delavnico (za omejeno število udeležencev) se izvede po potrditvi prostega mesta s strani organizatorja.

Za udeležbo na teoretičnem delu so plačilo kotizacije izvede ob prijavi.

Uradna jezika delavnice sta slovenski in angleški.

Za več informacij se lahko obrnete na **organizacijski odbor** v sestavi:

Martina Lesar Kikelj martina.kikelj@rescen.si

Anita Kavčič Klančar anita.kavcic@rescen.si

Marta Bensa marta.bensa@zvks.si

Ajda Mladenovič ajda.mladenovic@rescen.si

Jelka Kuret jelka.kuret@zvks.si

Lep pozdrav!

OPIS DELAVNICE

V teoretičnem delu delavnice bodo predstavljena temeljna pretekla in sodobna teoretska načela restavriranja, kot so: barvna integracija v konservatorsko-restavratorskem procesu, vrednost izvirnika, prepoznavnost posega, reverzibilnost materialov. Predstavljeni bodo primeri retuširanja na nekaterih pomembnih italijanskih slikarskih ciklih, predvsem iz florentinskega okolja ter izpostavljeni temeljni kritični vidiki estetske prezentacije v odnosu do karakteristik umetniškega dela, njegovega stanja konservacije ter lokacije prezentacije. Spoznali in primerjali bomo tradicionalni smeri italijanske retuše: florentinsko in rimsko šolo. Sledila bo predstavitev materialov in tehnik (pigmentov in veziv) ter metod barvne reintegracije: barvne selekcije, barvne abstrakcije, rimskega *tratteggia*, toniranja, »puntinata«, nevtralne retuše. Posebej bo obravnavana retuša na zunanjščinah, kjer se srečujemo s problemom reverzibilnosti in stabilnosti.

V praktičnem delu bomo preizkušali različne materiale, tehnike in pristope pri pripravi malt in izvedbi retuš. Del delavnice bo potekal na posebej pripravljenih vajeinicah, del na snetih fragmentih starejših stenskih poslikav, del pa na gotških stenskih poslikavah v notranjščini in na zunanjščini cerkve sv. Jošta v Šentjoštu.

PREDAVATELJ

Alberto Felici

Konservator-restavrator stenskih slik in štukatur se je šolal na institutu *Opificio delle Pietre Dure* v Firencah in specializiral na področju umetnostne zgodovine na *Università degli Studi di Firenze*. Sodeloval je pri načrtovanju obnove in restavriranju številnih slikarskih ciklov, trenutno sodeluje pri pripravi metodologije posega na ciklu karolinških poslikav v samostanu v Mustairju (Švica). Je član različnih raziskovalnih projektov in (so)avtor številnih publikacij in mednarodnih konferenc. Od leta 2001 je deloval kot restavrator na institutu *Opificio delle Pietre Dure*, od leta je 2008 vabljeni predavatelj na SUPSI in od leta 2019 zaposlen kot restavrator na SABAP.

SODELUJOČA

Giacinta Jean

Arhitektka, ki je diplomirala na Politehniko v Milanu in doktorirala iz Losanške Politehniko in Torinske Politehniko. Strokovno se ukvarja z aktivnostmi, vezanimi na restavriranje arhitekture in deluje na univerzah v vlogi raziskovalke in pedagoginje (Univerza v Ženevi, Milanska Politehniko). Od leta 2005 vodi diplomske tečaje za konserviranje in restavriranje na SUPSI in švicarskem Konservatorsko-restavratorskem kampusu. Koordinira izobraževalne dejavnosti, restavratorske projekte in različne raziskovalne projekte (o arhitekturi 20. stoletja, zgodovini in tehniki štukatur, preventivnem konservatorstvu in vzdrževanju). Je avtorica znanstvenih in poljudnih publikacij ter članica institucij, ki delujejo na področju varstva kulturne dediščine (SKR, NIKE, ICOMOS Suisse, DOCOMOMO).

PROGRAM DELAVNICE

1. dan – ponedeljek, 31. avgust		Lokacija
8:30	Prihod, registracija udeležencev	PREDAVALNICA ZVKDS RC
9:00	Uvodni nagovor Martine Lesar Kikelj, vodje Restavratorskega centra	
TEORETIČNI DEL		
9:00-10:30	<p><i>Alberto Felici</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Retuša na stenskih poslikavah. Definicija posega. • Predstavitev temeljnih sodobnih in preteklih teoretičnih načel: integracija, prepoznavnost, reverzibilnost, vrednost originala • Konservacija v odnosu do estetske prezentacije 	
10:30-11:00	Odmor za kavo	
11:00-12:30	<ul style="list-style-type: none"> • Materiali in tehnike: pigmenti in veziva, barvna selekcija, barvna abstrakcija, rimski tratteggio, toniranje, »puntinato«, nevtralna retuša • Retuširanje na zunanjsčini: reverzibilnost vs. stabilnost. Kontroverzni izzivi • Italijanska tradicija: florentinska in rimska šola, primerjava • Malte in ometi: materiali in tehnike 	
12.30-14:00	Odmor za kosilo	
PRAKTIČNI DEL		ATELJE ZVKDS RC
14:00-17:00	Delo na vzorcih in vajenicah: priprava in ometa za kitanje (zapolnjevanje vrzeli) in izvedba, priprava veziv za retuširanje	
2. dan – torek, 1. september		Lokacija
TEORETIČNI DEL		PREDAVALNICA ZVKDS RC
9:00–9:30	<p><i>Giacinta Jean</i></p> <p>Predstavitev dela na ustanovi SUPSI: poučevanje in raziskave</p>	
9:30-10:30	<p><i>Alberto Felici</i></p> <p>Študije primerov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kapela Maggiore in transept v cerkvi Santa Croce v Firencah • fasadi palače Mellini-Fossi in palače Feroni v Firencah 	
10:30-11:00	Odmor za kavo	
11:00-13:00	<p>Študije primerov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sala delle Asse v gradu Sforzesco v Milanu • Retuširanje snetih stenskih poslikav: Chiostro verde, Santa Maria Novella 	
13:00-14:30	Odmor za kosilo	
PRAKTIČNI DEL		
14:30-17:30	Delo na vzorcih in vajenicah: barvna selekcija in barvna abstrakcija, toniranje in lazuriranje	

3. dan – sreda, 2. september		
PRAKTIČNI DEL		TEREN P. C. SV. JOŠTA ŠENTJOŠT NAD HORJULOM
09:00	Jutranja kava v Možinetovi hiši	
09:30-12:30	<ul style="list-style-type: none"> • Delo na vzorcih in vajenicah: barvna selekcija in barvna abstrakcija, toniranje in lazuriranje • Delo na stenskih poslikavah v cerkvi: obdelava poškodb v ometu, barvna selekcija in barvna abstrakcija, toniranje in lazuriranje • Materiali in metode retuširanja za stenske poslikave na zunanjsčini 	
12:30-14:00	Odmor za kosilo	
14:00-17:00	Delo na stenskih poslikavah v cerkvi in izbranih fragmentih starejših poslikav. Preizkušanje veziv in utrjevalcev za retuširanje na zunanjsčini.	
4. dan – četrtek, 3. september		
PRAKTIČNI DEL		TEREN P. C. SV. JOŠTA ŠENTJOŠT NAD HORJULOM
09:00	Jutranja kava v Možinetovi hiši	
09:30-12:30	Delo na stenskih poslikavah v cerkvi in izbranih fragmentih starejših poslikav. Preizkušanje veziv in utrjevalcev za retuširanje na zunanjsčini.	
12:30-14:00	Odmor za kosilo	
14:00-17:00	Delo na stenskih poslikavah v cerkvi in izbranih fragmentih starejših poslikav. Preizkušanje veziv in utrjevalcev za retuširanje na zunanjsčini.	
5. dan – petek, 4. september		
PRAKTIČNI DEL		TEREN P. C. SV. JOŠTA ŠENTJOŠT NAD HORJULOM
09:00	Jutranja kava v Možinetovi hiši	
09:30-12:30	Preizkušanje veziv in utrjevalcev za retuširanje na zunanjsčini; test reverzibilnosti na vzorcih	
12:30-14:00	Odmor za kosilo	
14:00-16:00	Preizkušanje veziv in utrjevalcev za retuširanje na zunanjsčini; test reverzibilnosti na vzorcih	
16:00-18:00	Pregled rezultatov, načrtovanje nadaljnjih aktivnosti, razprava in zaključek delavnice	